

Nr 243.

Av herr **Gustafson, Fritlof**, och herr **Nilsson, Bernhard**, om lagstiftning till förhindrande av fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till visst politiskt parti.

Folkstyret bygger på principen om den enskilde medborgarens rätt att efter *fri, personlig avgörelse* få ansluta sig till den ena eller andra samhällsuppfattningen samt till det ena eller andra politiska partiet. Olika meningar kunna råda om värdet av denna princip för samhällsviljans utkristalliserande. Att den är själva kärnan i folkstyrets idé, står däremot utom all diskussion.

Rätten till fri personlig avgörelse i det folkstyrda samhället kan äventyras på olika sätt. Riktningar kunna uppstå, vilka med våldsamma medel vilja undertrycka den fria åsiktsbildningen och kasta den lagliga ordningen över ända. Folkstyret kan omöjligen godtaga sådana riktningar. Individens obundna, politiska bestämmanderätt kan emellertid förkvävas eller i vart fall göras i hög grad illusorisk genom att han utsättes för otillbörliga påtryckningar även i andra former, främmande för den fria övertalning och diskussion, som äro demokratins livsluft. En sådan form av otillbörlig påtryckning utgör den metod för medlemsvärvning, som på socialistiskt håll — i främsta rummet av socialdemokraterna — praktiseras genom den s. k. kollektivanslutningen av fackföreningar. Av de under landsorganisationen sorterande eller av denna närstående fackföreningar torde f. n. över hälften vara kollektivt anslutna till det socialdemokratiska partiet. Dess cirka 315,000 medlemmar äro till alldeles övervägande del rekryterade på denna väg.

Kollektivanslutningen tillgår som bekant sålunda, att fackorganisationen efter omröstning antingen på ett vanligt föreningsmöte eller i annan ordning genom enkelt majoritetsbeslut inträder i visst parti. Även sådana medlemmar, som icke deltagit i omröstningen och följaktligen icke alls givit till känna någon politisk uppfattning eller som direkt röstat mot den politiska enrolleringen, bliva tvångsinskrivna i partiet. Det är ofta mycket betydande minoriteter inom fackföreningarna, som icke begagnat sin rösträtt eller som direkt motsatt sig kollektivanslutningen. Vi skola anförä ett par exempel från senare år:

På våren 1930 beslöt typografernas förening i Stockholm att med 1,569 röster mot 1,463 associera sig med det socialdemokratiska partiet. Övervikten för majoriteten stannade följaktligen vid 106 röster. Då föreningens

hela medlemsantal vid ifrågavarande tidpunkt utgjorde 3,689 hade alltså bortåt 40 % klart uttalat sig mot att tillhöra det socialdemokratiska partiet.

I Härnösand hade grov- och fabriksarbetarförbundets avdelning år 1932 beslutat om utträde ur det socialdemokratiska partiet vid ett, enligt referat i tidningen Nya Norrland, fåtaligt besökt möte. I februari månad följande år togs emellertid frågan upp på nytt, och då lyckades socialdemokraterna med 64 röster mot 42 genomdriva fortsatt kollektivanslutning. Fackföreningen omfattade 150 medlemmar.

I slutet av föregående år beslöt metallarbetarnas fackliga organisation i Sundbyberg att inträda i det socialdemokratiska partiet. Majoriteten räknade 209 röster, minoriteten 192. Skillnaden uppgick alltså till 17 röster. Föreningens samlade medlemsantal utgjorde cirka 1,400.

Att dessa exempel på politisk tvångsrekrytering skulle ha något gemensamt med demokratisk samhällsuppfattning läser ingen kunna leda i bevis. Metoden att utan den enskildes samtycke eller mot hans bestämt deklarerade vilja mantalsskriva honom i ett visst politiskt parti förekommer väl i de diktaturstyrda staterna men är — eller borde i vart fall vara — främmande för de rätts- och frihetsbegrepp, som uppbära de västerländska demokratierna.

På socialdemokratiskt håll försvaras kollektivanslutningen under hänvisning dels till det historiska sambandet mellan fackföreningsväsendet och det socialdemokratiska partiet, dels till den faktiska, alltjämt levande intressegemenskapen mellan de båda rörelserna. Intetdera av argumenten är från folkstyrets synpunkt hållbart. Att ett missförhållande är historiskt grundat utgör självfallet icke något motiv för dess bevarande. Endast för en doktrinärt radikal åskådning kan en sådan onaturlig konservatism te sig acceptabel. Intressegemenskapen åter är en oförneklig realitet, betingad av socialdemokratins klasspolitiska struktur. Man får icke glömma, framhöll en nuvarande regeringsledamot i en ledande artikel i rörelsens huvudorgan, tidningen Social-Demokraten, den 25 sept. 1929, att det socialdemokratiska »partiet just på sin karaktär av *klassparti* grundar sin rätt att betrakta den kollektiva anslutningen av dessa rena klassorganisationer (fackföreningarna) såsom en naturlig rätt. Skulle partiet avkläda sig sin klasskaraktär och presentera sig som ett parti ovanom klasserna, så bortföle också det sakliga underlaget för dess bibehållande av den kollektiva anslutningsformen i fråga om fackföreningarna.»

Den uppfattning, som här kommer till uttryck, bottnar djupast sett i den marxistiska teori, vilken genomstrålar det socialdemokratiska idéprogrammet än i dag. Hela denna teori, med sina överkliga föreställningar om ekonomisk utsugning och homogent klassblock, betecknar en övervunnen ståndpunkt i modern samhällsvetenskap. Den bristande överensstämmelsen mellan marxismen och den sociala verkligheten visar sig, i förbigående sagt,

redan däri, att just inom arbetarvärlden flera klasspartier tävla med varandra om makten, samtliga betraktande det »såsom en naturlig rätt» att företräda klassens intressen.

Att socialdemokratin är ett klassparti, vilket betraktar det som en huvuduppgift att tillgodose fackföreningsrörelsens önskemål, utgör emellertid från *demokratisk* synvinkel intet försvar för kollektivanslutningen. *Ty klasspartiet självt strider mot den demokratiska åskådningen.* Den stolta kungstanken i demokratin är läran om människornas frigörelse från yrkes- eller klassgemenskapen till att omfatta hela folkets intresse. Det är möjligt, att denna tanke inrymmer ett ouppnåeligt ideal. Människan är ett skröpligt väsen, som icke utan svårighet kan bortse från sin egen snäva horisont till förmån för helhetens. Det är dock detta ideal, som skänker folkstyret dess moraliska kraft. Politiska organisationer, vilka framträda som instrument för privata, ekonomiska sammanslutningar eller över huvud för enskilda klassers och gruppers intressen, göra antingen demokratin funktionsoduglig genom sin löftes- och överbjudarpolitik eller giva upphov till en köp- och bytespolitik, som i längden måste demoralisera och totalt undergräva respekten för allt politiskt arbete.

Som en ursäkt för kollektivanslutningen anföres ofta från socialdemokratisk sida den s. k. reservationsrätten, d. v. s. den enskilde fackföreningsmedlemmens rätt att reservera sig mot föreningens beslut om inträde i det socialdemokratiska partiet. Från synpunkten av socialdemokraternas anspråk på, att kollektivanslutningen bör uppfattas som ett uttryck för deras på klassamhörigheten grundade naturliga rätt, framstår reservationsrätten som en inkonsekvens. Den utgör desslikes rakt icke någon garanti mot åsiktsförtryck. Det heter i partiets stadgar (Grundstadgar för arbetarkommuner tillhörande Sveriges Socialdemokratiska Arbetarparti § 1 mom. 2.): »Förening, som ansluter sig eller tillhör arbetarkommunen, skall göra detta med hela sitt medlemsantal utom beträffande medlemmar som genom annan förening redan äro anslutna samt medlemmar som skriftligen reserverat sig mot anslutning till partiet. Vid rapports avgivande frånräknas sådana medlemmar föreningens medlemsantal. För sådana medlemmar erlägges icke avgift till kommunen, distriktet eller partiet, dock skall uppgift å antalet sådana medlemmar lämnas å rapporterna.» En fackligt organiserad arbetare, som icke vill vara med om sin föreningens beslut att kollektivt enrollera sig i det socialdemokratiska partiet, måste sålunda i en särskild skrivelse giva detta till känna. Med de intima förbindelser, som av naturliga skäl bestå mellan ledningen för en kollektivansluten fackförening och den lokala arbetarkommunen leder detta helt enkelt till, att reservationsrätten blir ett medel, varigenom det socialdemokratiska partiet skaffar sig vetskap om vilka fackföreningsmedlemmar, som från partiets synpunkt icke äro rättrogna. En var må ju sedan göra sig en föreställning

om det praktiska värdet av denna säkerhetsventil för den politiska åsiktsfriheten inom de av socialdemokraterna behärskade fackföreningarna.

I förbigående må anmärkas, att när man på socialdemokratiskt håll som ett försvar för kollektivanslutningen anför, att motståndarna till densamma inom fackföreningarna höra hemma i de antidemokratiska bolsjevikpartierna, till vilka inga demokratiska hänsyn behöva tagas, så håller detta argument näppeligen streck. En snabb blick på valstatistiken kan övertyga en och var om, att stora skikt av arbetarklassen måste rösta med andra partier än de socialistiska. Även vid det senaste i hög grad klassbetonade valet till andra kammaren var detta utan tvivel fallet. Egendomligt vore om icke dessa gentemot socialismen kritiska eller indifferentia arbetarskikt voro representerade även inom fackföreningsvärlden.

I vårt ovanstående resonemang ha vi behandlat frågan om den fackliga kollektivanslutningen från den politiska demokratins synpunkt. Det återstår att säga några ord om densamma också från *fackföreningsväsendets* egen synpunkt. Att fackföreningarna lika väl som andra yrkesorganisationer och ekonomiska sammanslutningar i allmänhet hava bestämda intressen att bevaka vid de politiska avgörandena, ligger i öppen dag. Men det är därför icke sagt, att fackföreningsrörelsen såsom sådan bör *politiseras*. Varje parti, även ett sådant, som i första hand vill föra en viss grupp talan, tvingas att taga ställning till en mängd spörsmål, som i lika hög grad angå *alla* medborgare. En arbetare, som anser att exempelvis socialdemokratin bäst tillvaratager hans intressen som fackföreningsmedlem, behöver ingalunda dela detta partis uppfattning i försvarsfrågor, kyrkofrågor, kulturfrågor eller över huvud i hela den rad av frågor, som icke beröra en viss klass framför andra. Medlemskap i en fackförening konstituerar icke i och för sig åsiktssamhörighet med något särskilt politiskt parti. Fackföreningarna hava, som Ny Tids facklige redaktör, Stefan Oljelund, framhåller i sin bok »Industrins arbetarproblem», sina bestämt avgränsade uppgifter och intressen, även om det politiska systemet undergår genomgripande förändringar. —

Vi genomleva f. n. en period av stora politiska och sociala omvälvningar. Demokratin hotas från ena sidan av klassväldet, främst i den röda socialismens skepnad, och från andra sidan av moderna, på diktaturtanken byggda strömningar. Skall demokratin i denna brytningstid kunna hävda sig, ligger det makt uppå, att den med kraft slår vakt om den enskildes självbestämmningsrätt.

På grundval av vad vi ovan anförts och som ett led i strävandena att värna nedärvda, svenska frihetsideal föreslå vi,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om samt framläggande av förslag till

lagstiftning, som förhindrar fackliga eller andra yrkesorganisationers kollektiva anslutning till visst politiskt parti.

Stockholm den 23 januari 1934.

Fritiof Gustafson.

Bernhard Nilsson.
